

ШЧАСЛІВАЯ СУКЕНКА

Хто казаў, што за грошы нельга купіць сабе шчасце?

Ды ён проста не ведаў, па-першае, куды ісці па пакупкі, а па-другое, куды ў іх прыбірацца.

Не верыце? Дарэмна.

...Я тады працаваў у вясковай школе, выконваў абавязкі завуча. Пасада, як вы разумееце, так сабе: з яе можна і некуды наверх — у тыя ж завучы, у дырэктары, а можна і назад у настаўнікі.

Сярод іх, нашых добра знаёмых, была ў той год і адна незнаёмая: Віка-Вікторыя, маладзенькая гарадская дзяўчына — заўжды прыбраная, нафарбаваная, з манікурам-педыкюрам, на высокіх абцасах... Яна па размеркаванні прыехала, а значыць, хоць-нехаць мусіла жыць у вёсцы, два гады — працаваць у школе пад кантролем старэйшых калег і РАНА.

Загадчык яго ў той дзень зранку завітаў у школу, вырашыў схадзіць на ўрок да маладога спецыяліста, мяне таксама з сабой прыхаліў.

І вось мы сядзім за апошняй партай, назіраем: урок як урок — ідзе сваім ходам. Настаўніца, відавочна, хвалюецца, але ж дае дзецям заданне, а сама, павярнуўшыся спінай да класа, хоча прымацаваць да дошкі табліцу... Прычым — як найвышэй, каб відаць было ўсім, а росту настаўніцы яўна не хапае.

Вікторыя падымае рукі, становіцца на дыбачкі, і я ў тыя імгненні... развітваюся з кар'ерай, бо сукенка ў Вікусі (і без таго кароткая) задзіраецца ўверх, агаліе не толькі ногі, але і тое месца, адкуль растуць...

Загадчык РАНА барвае і рашуча ідзе да дзвярэй. Я — трохі пачакаўшы — слудам, прычым у поўнай цішыні: дзеці, атрымаўшы заданне, дружна глядзелі ў сшыткі — працягвалі працаваць. Ніхто нават не хіхкнуў!

...Што далей было? Загадчык РАНА, маючы сувязі ў міністэрстве, пахадзіў, каб Вікторыі далі так званае адмацаванне. І таму ў хуткім часе дзяўчына ўжо напісала заяву на звальненне і шчаслівая, як на крылах, ляцела назад, да сябе ў горад.

М. Іваноўскі,

г. Орша.

ЯК ГУКНЕСЬ, ТАК І АДГУКНЕЦЦА...

У далёкія ўжо савецкія часы дзе толькі не працавалі нашы студэнцкія будаўнічыя атрады: Беларусь, Якуція, Цюмень, Казахстан...

Але найперш — студэнты здавалі залікі і эк-

замены, рабілі прышчэпкі, вывучалі тэхніку бяспекі, рыхтавалі канцэрты, каб можна было выступаць перад тамтэйшымі жыхарамі, загадзя рыхтавалі валікі ды слухалі парады бывалых.

У нашым інтэрнацкім пакоі з такіх быў Жора. Ён — «разумнейшы за ўвесь свет» — вельмі ж любіў падзяліцца досведам! І нават меў яго, бо не толькі адслужыў у войску, а ўжо двойчы з'ездзіў на цаліну.

Якраз гэтыя дзве паездкі і сталі ягоным «каньком»: Жорык садзіўся за стол, закідваў нагу за нагу і пачынаў вучыць, як там правільна вітацца і з кім спачатку, як папрасіць кумыс і бішбармак, як ужываць іх, як садзіцца за нязенькія сталы, вакол якіх ні лавак, ні крэслаў, як важна ўзяць з сабой усё патрэбнае...

Тым, хто ў будатрад не ехаў альбо ехаў не туды, тая Жорава «навука» ўжо даўно сядзела ў пячонках, нервала, замінала рыхтавацца да экзаменаў, і таму не дзіва, што мы, «аднапакойнікі», прыдумалі спосаб яго правучыць. Непадалёк ад нашага інтэрната знайшлі ладны камень і, абклеіўшы яго назвамі гарадоў ды вартымі смеху загалюккамі з газет, паклалі хлопцу на дно залпчыка. У выніку той — вялікі і без таго цяжкі — зрабіўся яшчэ цяжэйшы. Аднак бывалага цалінніка гэта не насцярожыла: Жора прымерыўся, узваліў сваю ношу на плечы і падаўся на чыгуначны вакзал, на цягнік, які павёз яго ў Казахстан.

Што было далей, потым расказалі яго аднакурснікі. Жора давёз залпчык да месца дыслакацыі, нешта звернуў (у яго ж прадумана!) тут жа дастаў і скарыстаўся, нешта (ды такое ж цяжкое) выцягнуў пазней — разгарнуў газету...

Крычаў, казалі, так, што скалануўся стэп, пагражаў «разборкай» і страшнай карай!.. Але з кім разбірацца, каго караць? Мы трымаліся, як партызаны!

...Маўчым і цяпер, хіба я вось прызнаўся, каб іншым нагадаць, што як ты ні старайся, а разумнейшы за ўвесь свет ніколі не будзеш.

Алесь Сачанка,

г. Мінск.

АТРАКЦЫЁН НЕЧУВАНАЙ ШЧОДРАСЦІ, альбо Навошта дабру прападаць?

Пад канец жніўня ў нашай сям'і заўсёды свята: дзень нараджэння мужа. Вось і сёлета госці сабраліся, прапусцілі па чарцы-другой, аж глядзяць — да весніц машына пад'ехала, Лёнік з Мішам вылазяць, Лёнева жонка Валя... Усе трое паважна, перавальваючыся (бо ў кожным вагі сем пудоў... «сама меней»), ідуць да стала, вітаюцца. Міша працягвае імянінніку падарунак — невялічкі карабок са шпулькай да спінінга:

— Вось гэта рэч! — радуецца муж. — Дзякуй!.. Умееш дагадзіць! Ляшчы цяпер самі чапляцца будуць!

— Рыба ў рацэ, а не ў руцэ, — хацела напаміныць я, але ж тут ужо і Лёня з падарункам. Ды якім?! Як той казаў, атракцыён нечуванай шчодрасці: дзве бутэлькі «Мартэля», французскага каньяку!..

Праўда — нейкіх падзронах: у адной бутэльцы нешта як бы ляжыць, у другой — быццам плавае...

— Што гэта? — пытаюся ў Валянціны.

— Ой, гэта ж мой Лёнічак розныя эксперыменты праводзіць, — стала расказваць яго палавіна. — І — ведаеце — з выгадай: купляе ў суседа звычайнай самагонкі і пачынае настойваць. Вось гэта — на дубовай кары і на трэсчакх... Бачыце, колер які?! Ад сапраўднага каньяку не адрозніш.

— Асабліва на смак! — хмыкнуў нехта з гасцей.

— То здымем жа пробу?! — прапанаваў імяніннік і ўзяўся наліваць. Вось толькі вока яго трохі падвяло: напою з першай бутэлькі хіба на траіх халіла, таму з другой муж стаў «эканоміць» — наліваць пакрысе.

Пакаштавалі мужчыны, крэкнулі — ад задавальнення ці так сабе, я не зразумела, бо слухала Валянціну.

— Вы не паверыце, — расказвала яна, — але ўчора запяршыла, забалела мне штосьці ў горле, дык Лёня сам мяне і лячыў! Наліў паўчарачкі настою з лісічак, выпіла, і во: як рукою зняло!

— А я ж потым грыбы з бутэлькі не выкінуў (грэх дабру прападаць), — уступіў у размову «лекар». — Узіў патэльна, наліў на яе алею, разагрэў і вытрас лісічкі!.. Полымя, праўда,

як шугане!.. Ведама, настой на спірце — ледзьве патушыў.

— Трэ было ў школе фізіку вучыць, — пачулася з правага боку.

— А лісічкі хоць з'елі? — засмяяўся нехта з левага.

Адказу мы не атрымалі. Але ж назаўтра раніцай з бутэлькі ад «Мартэля» я вытрасла на падаконне трохі дубовых трэсак ды кажу свайму гаспадару:

— Няхай паляжаць: потым падсохнуць — у печцы прапалім... Не прападаць жа дабру?!

Ірына Савіна, Гродзенскі раён.

ГЛУХІ НЕДАЧУЕ, ДЫК ПРЫДУМАЕ

...Некалі ў нас досыць цікавая гульня была — у сапсаваны тэлефон. Для яе дзятва становілася ці садзілася радком, першы ў ім — выдумляў слова ці цэлую фразу і шаптаў на вушка другому, другі — тое, што пачуў, — трэцяму, трэці — чацвёртаму... А нарэшце — апошні агучваў, што да яго дайшло, першы, — што прамаўляў на самым пачатку, і ўсе рагаталі, бо ў словах, як правіла, не было нічога агульнага. Ну ці амаль... Як і ў нашай сваячкі Дар'і.

У тую зіму запрасіла яна двух шваграў (Васіля з Антосем, жанатых на родных сёстрах) забіць кабанчыка. Для мужчын гэта справа звычайная: нават на Дар'іным падворку штогод рабілі... А таму з ахвотай згадзіліся: у прызначаны час прыйшлі, па чарцы «для смеласці» выпілі, бласлаўленне атрымалі, — рушылі ў хлест.

Гаспадыня ў гэты час па хаце патапталася: посуд яшчэ раз аглядзела, каб свежыну парадкаваць, вяды паналівала, каб потым пагрэць, — ад работнічкаў — ні гуку, ні руху... Не вытрымала, бедная — выйшла на двор і тут жа чую:

— Дар'я, нясі малаток! «На нешта ж ён спатрэбіўся?», — не разумее гаспадыня, але не перапытвае:

Хапае свой — абы-які (ведама, удава), у суседа пазычае лепшы і адразу ж назад. Падае шваграм па малатку, а тыя хіба вачыма лыпаюць, кажуць:

— Во, глухі не пачуе, дык прыдумае! Мы ж прасілі павадок прынесці... Ды цябе толькі па смерць пасылаць!.. І яго ўжо не трэба: абышліся...

У жанчыны як камень з душы: рада, што малатка не трэба. І павадка...

У лепшы свет — і даўно ўжо — сышла бабуля Дар'я. На мясцовых могілках, непадалёк ад яе, спачываюць і Васіль з Антосем. Руплівыя былі гаспадары — некалі. Цяпер на ўсю вялікую вёску хіба два-тры падворкі, дзе яшчэ трымаюць свіней. Як зімой іх будуць забіваць — з павадком ці з малатком — не скажу, бо не ведаю.

Святлана Міхайлоўская, Уздзенскі раён.

Рубрыку вядзе Валянціна ДОЎНАР.

Неасабісты суб'екты

Сяброўка-восень,

або Некалькі нататак з дзённіка адпускніка, які не паехаў на мора

ТАК, менавіта гэтак сёлета атрымалася — мора засталася няўбачаным. Не тое што магчымасці не было — ніхто не перашкаджаў, збіраўся ды едзь сабе. Але ад адной толькі думкі аб далёкіх пераездах-самалётах, зборах-чамаданах становілася някавата (можа, гэта ўзрост?). Дый час цяпер такі неспакойны, што дома, на Радзіме — яно і лепей, і надзейней. Карацей, зборы былі нядоўгія: дачакацца суседа Андрэя, які працуе ў сталіцы таксістам, каб прыняў выклік на паездку за горад, палавіць катой ды пасадзіць у пераноскі. Паўгадзіны язды — і мы ўжо спыніліся на нашай вясковай вуліцы. Першае, што зрабілі, выйшаўшы з машыны, задралі галовы ў бок Андрэева ўчастка — там на высачэзнай крыху пахіленай ліпе сядзеў хлопец з пілой. Дрэва надламаў апошні моцны вецер, не ўпала яно, бо абaperлася на Андрэеў склеп. Альпіністы, якіх выклікалі, каб спілаваць небяспечную махіну, узялі за работу паўтысячы рублёў. Яно, пэўна, таго каштавала: працавалі хлопцы ўвесь светлавы дзень...

Іхняя бензапіла ды гучная пераклічка толькі і парушалі звонкую вераснёўскую цішыню. Як толькі з канікулаў раз'ехаліся дзеці і іх гарадскія бабулі-дзядулі, гэтая цішыня шчыльнай пялюшкай накрыла ўсё наваколле. Падлятае камар — а ты яго чуеш за некалькі метраў — вось якая там цішыня. Але сёлета яна была зусім нядоўгай...

УДЗЕНЬ яе ўвесь час парушалі газавікі — па вёсцы вядуць прыродныя газ. Ездзілі туды-сюды па вуліцы на сваім вялікім жоўтым трактары з каўшом, ставілі каля хат апоры пад лічыльнікі, рамантавалі пашкоджаную пры пракладванні труб праезную частку... Цішыня, тая самая вераснёўская, звонкая, вярталася толькі пад вечар. І зноў ненадоўга — як толькі сонца імкліва заковчалася за хмызняк і падпаўзала халаднаватая цемра, нараджаўся ў недалёкім лесе і разносіўся рэхам па рэчцы за агародамі гучны рык. Ён паўтараўся некалькі разоў, пасля ў адказ падобныя вусцішныя гукі несліся ўжо аднекуль з процілеглага боку. Калі не ведаеш, што гэта такое, — лёгка можна пасівецць. Ці звар'яецца, асабліва калі начуеш адзін у хаце. Бо, калі вобразна апісваць прыроду гэтых гукаў, — нібы нейкая пачвара ў тым лесе наелася чалавечыны і хоча яшчэ. Фільм жахаў дый годзе!

Насамрэч гэта... алені. Так, тыя самыя, высакародныя прыгажуны, з тонкімі зграбнымі нагамі, доўгімі шыямі, ганарліва ўзнятымі галавамі з адмыслова вытанчанымі рагамі. У іх пачынаецца ў гэты час гон, і самцы так страшна крычаць у цемры, абараняючы сваю тэрыторыю і прыцягваючы ўвагу процілеглага полу. Алені з'явіліся ў нас нядаўна, іх запусцілі ў мясцовыя лясы гадоў дзесяць назад. Мясцовыя жыхары, якія іхніх «песень» дагэтуль не чулі ніколі, спачатку нават на вуліцу баяліся ўвечары выходзіць. Пасля мужыкі-паляўнічыя расшматвалі перапалыханым бабулям, што да чаго.

А гэтая ранняя вераснёўская цемра заўсёды заспявае знянацку. А яшчэ сёлета сапраўднае летняе надвор'е ўводзіць у зман. Здаецца, сонца яшчэ высока, яшчэ можна шмат чаго зрабіць, а яно раз — і цёмна. Восем гадзін — а ўжо, лічы, ноч. І з кожным днём усё раней і раней. Не паспяваеш ні граду дакапаць, ні рыштунак спарадкаваць, каля хаты добра, што ліхтар на ганку, а трохі далей — дык ужо і навобмацак усё робіш... Але затое якое ў гэты час неба! Зоркі такія вялізныя і яркія вісяць над галавой, што, здаецца, працягні руку — і дастанеш. І менавіта ў гэты раннявосеньскі час можна ўбачыць, як Вялікая Мядзведзіца павольна перамяшчаецца па начным небе, а заадно і паварочваецца сама. Гадзін у пяць раніцы ў гэты час яна ўжо вісіць вельмі нізка над гарызонтам, лічы, на поўначы, а сам «коўш» павернуты «ручкай» уніз. Дзеля гэтакага відовішча варта прачнуцца, бо ў горадзе, каб і хацеў, такога не ўбачыш.

ХАТА напоўненая непаўторным водарам — сушаных яблыкаў маліна дала такі восеньскі ўрадак, што не ведаем, куды тыя ягады падзець. Дзякуй «народнаму садоўніку» Дзмітрыю Кастрыцкаму. Зрэшты, гэта для гледачоў АНТ ён з такімі рэгаліямі, для нас жа ён проста аднавясковец Дзіма, які вырас на вачах. З яго падачы стала «тэлезоркай» і наша вёска, бо ўсе здымкі праводзяцца на Дзіміным агародзе, а за спінай у яго — наша вуліца і некалькі хат нават відаць. Так што кожную суботу ўвечары можна не толькі карысныя парады слухаць, але і на родныя краявіды любавалася...

ЗРЭШТЫ, мы і самі з вусамі, дакладней, з агародамі, і там таксама нешта вырасла. І гэтае «нешта» самы час на зіму нарыхтоўваць. Гаворка не проста пра слоікі-«закаткі», — ёсць у гэтым свой, амаль сакральны, сэнс. Вось, напрыклад, кетчуп. Рэцэптаў у тым жа інтэрнэце, можа, нават і лепшых-смачнейшых — заваліся. Але ж гэта не тое. Зусім іншая справа — рэцэпт, запісаны ў спецыяльнай кнізе, што ляжыць на сваім месцы ў шафе. Яго мы здабылі ў роднай маінай вёсцы, у яе колішніх суседзяў, гадоў мо дваццаць назад. Мы тады выпадкова завіталі да іх на падворак, і тыя клапатлівыя гаманкія цёткі мітусіліся, не ведаючы, куды пасадзіць неспадзяваных гасцей і чым пачаставаць. Пакаштаваўшы самаробную смакату з памідораў, матуля папрасіла рэцэпт. Запісвалі яго, памятаю, простым алоўкам на папярковых грахах. Пасля мама старанна перапісала яго ў спецыяльную кніжку... У ёй ад часу пажаўцелі старонкі, вынілялі літары, якія даводзіцца паднаўляць. Кетчуп, які варым кожны год, мы з сястрой называем «мамін», дарослыя пляменніцы — «бабулін». Іншага рэцэпту мы і не шукаем. Навошта, калі ёсць свой, сямейны, запісаны родным почыркам у кнізе, што заўжды на сваім месцы?..

ВОСЬ неяк так. А мора — няхай пачакае. Дасць бог, яшчэ з ім убачымся. А не — дык таксама бяда невялікая.

Алена ЛЯЎКОВІЧ.